

บทที่ 5

การอภิปรายผลการวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสังกัดกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี
2. ประชากร ได้แก่บุคคลผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้
 - 2.1 ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา ที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
 - 2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
 - 2.3 ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
 - 2.4 นักการศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษา ที่ดูแลรับผิดชอบสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี
 - 2.5 กรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

3. ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นตัวแปรที่ประมวลมาจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

- 3.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา
- 3.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- 3.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานี ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ครูผู้สอน จำนวน 6 คน นักการศึกษา จำนวน 3 คน และกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน รวม 27 คน ได้มาโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกเนื้อหาจากเอกสาร

ส่วนที่ 2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี ตามกระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา 3 ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา ในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนจะเป็นการสัมภาษณ์ถึงแนวโน้มในอนาคต ประกอบด้วย ภาพอนาคตในทางที่ดี ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี และภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. จัดทำร่างแบบบันทึกเนื้อหาจากเอกสาร และร่างแบบบันทึกการสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ

2. นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์ที่ผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองสัมภาษณ์กับผู้ที่ไม่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 คน
3. นำแบบบันทึกการสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง ก่อนนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) โดยการศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์ เกี่ยวกับแนวนโยบาย การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษาจากห้องสมุด และจากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดปัตตานี สำนักงานพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 2 แล้วนำมาสรุปวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยเน้นสาระสำคัญในเรื่องกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษา แล้วบันทึกผลการสรุปวิเคราะห์ การสังเคราะห์ ลงในแบบบันทึกเนื้อหาจากการศึกษาเอกสาร
- 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field) ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้
 - 2.1 ติดต่อบุคคลที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง เพื่อกำหนดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์
 - 2.2 จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างพร้อมปฏิทินการออกสัมภาษณ์
 - 2.3 โทรศัพท์ นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์อีกครั้ง
 - 2.4 ออกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 2 ชั่วโมง
 - 2.5 หลังเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แต่ละคน ผู้วิจัยได้ถอดเทปบันทึกเสียง และเขียนเรียบเรียงเป็นรายงานการสัมภาษณ์ฉบับร่าง ประกอบด้วยภาพอนาคตในทางที่ดี ภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี และภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดในการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา สาม ขั้นตอน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา แล้วนำกลับไปให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขอีกครั้ง ภายใน 1 สัปดาห์หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยไปรับกลับคืนด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์เนื้อหา สรุปเปรียบเทียบนำเสนอ ในรูปตารางและการบรรยาย

2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ดังนี้

2.1 นำร่างรายงานการสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนที่ได้ผ่านการตรวจสอบและแก้ไข แล้ว มาแจกแจงเพื่อหาประเด็นแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือเป็นความเห็นร่วมกันของผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดในแต่ละหัวข้อของการสัมภาษณ์เพื่อแยกแยะความคล้ายคลึงของแนวความคิดที่ปรากฏในเนื้อหาของรายงานการสัมภาษณ์ โดยไม่มีการแต่งเติม

2.2 นำประเด็นแนวความคิดที่ได้มาจัดทำเป็นตารางสรุปประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อหาความถี่ในแต่ละประเด็นจากผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

2.3 นำประเด็นแนวความคิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือที่เป็นความเห็นร่วมกัน ซึ่งมีความถี่มากที่สุด 3 อันดับ สรุปเป็นภาพอนาคตทั้ง 3 ภาพ คือ สรุปภาพอนาคตในทางที่ดี สรุปภาพอนาคตในทางที่ไม่ดี และ สรุปภาพอนาคตในทางที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งถือเป็นฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

2.4 นำสรุปภาพอนาคตในทางที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด ซึ่งเป็นฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เขียนเป็นภาพอนาคตแนวโน้มนรูปแบบการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นผลของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน แต่ละส่วนสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1 ผลจากการศึกษาเอกสาร

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษา ได้ดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษานำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมสามัญศึกษา สามารถนำมาตรฐานการศึกษาที่กรมต้นสังกัดกำหนดไว้มาปรับ หรือขยายเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และสถานศึกษา ส่วนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนนำมาตรฐานที่กรมต้นสังกัดกำหนดมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำธรรมนูญโรงเรียน ไม่มีการปรับหรือขยายมาตรฐานของกรมต้นสังกัด

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระจายอำนาจในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ และสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแนวทางของกรมต้นสังกัด จังหวัด และอำเภอไม่ได้กำหนดบทบาทที่ชัดเจนไว้ ส่วนกรมสามัญศึกษากระจายอำนาจการดำเนินงานลงสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

1.3 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากกรมต้นสังกัด ในขณะที่สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจะได้รับการรับรองมาตรฐานและคุณภาพจากองค์กรภายนอก โดยยังไม่ได้ระบุชัดเจนว่าองค์กรภายนอกคือหน่วยงานใด

2 ผลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากการสรุปภาพอนาคตที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด

2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

2.1.1 มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และสนองความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่น

2.1.2 คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องกำหนดระดับของมาตรฐานหรือเกณฑ์ซึ่งมีลักษณะที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ และยกระดับของมาตรฐานหรือเกณฑ์ให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากเกณฑ์ระดับสถานศึกษาจนถึงเกณฑ์ระดับชาติ หรือในระดับสากลต่อไป

2.1.3 มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จะต้องมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา (Stakeholder) ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา และการให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำประชาพิจารณ์หรือการประชุมผู้ปกครองนักเรียน

2.1.4 ในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา จะต้องให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน โดยสถานศึกษาจะต้องมีระบบการบริหารจัดการเพื่อนำมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดขึ้นลงสู่การปฏิบัติ ซึ่งมี 2 รูปแบบ คือ ยึดมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นหลักแล้วจัดบุคลากรของสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษานั้น อีกรูปแบบหนึ่งคือ ยึดภาระงานของสถานศึกษาเป็นหลัก แล้วกำหนดหน้าที่ว่าแต่ละกลุ่มงานของสถานศึกษารับผิดชอบมาตรฐานการศึกษาใดที่กำหนด

2.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชน โดยเฉพาะการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับชุมชนค่อนข้างน้อย

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2 ลักษณะ คือ

2.2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนของการ ควบคุมคุณภาพการศึกษา เป็นการตรวจสอบการดำเนินงานต่าง ๆ ที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา เพื่อทราบความก้าวหน้า ความต้องการและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานและสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่ การตรวจสอบดังกล่าวมี 2 รูปแบบ คือ การตรวจสอบโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และนักเรียน ซึ่งถือเป็นการประเมินตนเอง สำหรับการตรวจสอบอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการตรวจสอบโดยกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้แก่ บุคลากรจากเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อสะท้อนการดำเนินงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถให้ความช่วยเหลือแนะนำได้อย่างถูกต้อง สำหรับการรายงานสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาจะเป็นผู้รายงานภาคเรียนละ 1 ครั้ง

2.2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ที่ไม่ได้อยู่ในแผนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา ถือเป็นภาระหน้าที่ของสถานศึกษา ที่จะต้องแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เช่น ผู้ปกครองนักเรียนมีข้อสงสัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ก็สามารถมาขอรับฟังคำชี้แจงจากสถานศึกษา หรือในกรณีที่ผู้ปกครอง เห็นว่าบุตรหลานของตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในสิทธิต่าง ๆ เช่น การจัดสรรโควตาการศึกษาต่อ หรือการจัดสรรเงินทุนการศึกษา ผู้ปกครองก็มีสิทธิที่จะขอตรวจสอบ การดำเนินงานของสถานศึกษาในเรื่องเหล่านี้ได้และสถานศึกษาก็ต้องถือเป็นภาระหน้าที่และ รับผิดชอบต่อรับการตรวจสอบ

2.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา

2.3.1 สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายในปีละ 1 ครั้ง กลุ่มผู้ประเมินประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนจากเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนจากคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้แทนจากชุมชนภายในเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มบุคคล ดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจธรรมชาติและปรัชญาของสถานศึกษา

2.3.2 สถานศึกษาจะต้องนำผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพภายในไปศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3.3 เขตพื้นที่การศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์สำคัญในการให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่สถานศึกษา และสามารถเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการแทรกแซงการดำเนินงานของ สถานศึกษาได้

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษาพบว่า แนวทางการดำเนินงานของกรมสามัญศึกษามีการกระจายอำนาจการดำเนินงานลงสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากองค์กรภายนอก แต่ยังไม่ได้ระบุชัดเจนว่า องค์กรภายนอก หมายถึงหน่วยงานใด แนวทางการดำเนินงานดังกล่าว มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กล่าวคือ ในมาตรา 37 ได้ระบุให้การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 11) และในหมวด 6 ได้ระบุให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในและให้สถานศึกษาได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรมหาชน (ราชกิจจานุเบกษา , 2542 : 14) จากแนวทางที่กรมสามัญศึกษาได้กำหนดขึ้นจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษาในสังกัดเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2. ผลการวิจัยที่สรุปจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 27 คน เกี่ยวกับรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี โดยใช้การวิจัยตามแนว อี เอฟ อาร์ ทำให้ทราบถึงรูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาในภาพรวมกว้าง ๆ ซึ่งตรงกับที่สมพร ไหมแก้ว (ม.ป.ป. : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค อี เอฟ อาร์ กับเทคนิคเดลฟาย เกี่ยวกับการให้บริการชุมชนของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในทศวรรษหน้า พบว่าเทคนิค อี เอฟ อาร์ ให้ภาพอนาคตที่เป็นภาพรวมหรือภาพกว้าง ๆ ในขณะที่

เทคนิคเคลฟาย ให้ภาพอนาคตที่เป็นรายละเอียดหรือหัวข้อปลีกย่อย ภายใต้เนื้อหาเดียวกันได้ดี โดยไม่กล่าวถึงอนาคตที่เป็นภาพรวม

ดังนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดปัตตานี ในภาพรวมกว้าง ๆ และมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา

ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษามีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 ผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สินธุระเวชอยู่ (2541 : 35-36) ที่ได้กล่าวว่า ภาระงานที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการในขั้นตอนของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา คือ จัดทำมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จากมาตรฐานกลาง โดยคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และประชาชน และยังสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กรมวิชาการ (2542 ก : 3-4) ได้กล่าวไว้ว่า กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับชาติ และสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาไว้ เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป แนวทางการดำเนินงานดังกล่าวมีความแตกต่าง จากแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กล่าวคือ การดำเนินงานในขั้นตอนของการกำหนดมาตรฐานการศึกษานั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะกำหนดปัจจัยและเกณฑ์เบื้องต้นที่จะพัฒนาโรงเรียนสู่คุณภาพ ซึ่งมีทั้งหมด 7 ปัจจัย 76 ตัวชี้คุณภาพ และสถานศึกษานำมาใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน , 2541 : 5-6)

ดังนั้นการดำเนินงานในขั้นตอนการควบคุมคุณภาพการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษานั้น ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีการดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา หรือการให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในรูปของการประชาพิจารณ์หรือการประชุมผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานชาติ และตรงกับความต้องการของชุมชน/ท้องถิ่นมากที่สุด

2.1.2 จากผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จะต้องกำหนดระดับของมาตรฐานหรือเกณฑ์ซึ่งมีลักษณะที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ และยกระดับของมาตรฐานให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จากเกณฑ์ระดับสถานศึกษา จนถึงเกณฑ์ระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : ก 6-1) ที่ได้กล่าวว่า การกำหนดเกณฑ์การตัดสินขึ้นอยู่กับสถานศึกษาที่จะตัดสินว่า เกณฑ์ระดับใดที่เหมาะสมกับสภาพของหน่วยงานของตน ในช่วงแรกอาจกำหนดเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ แล้วค่อยปรับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ หรืออาจกำหนดเกณฑ์ครั้งแรกให้อยู่ในมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับเลขก็ได้ และยังคงสอดคล้องกับ สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2541 : 37) ที่ได้กล่าวถึงหลักการ/แนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยกล่าวว่า โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการ โรงเรียน เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนนักเรียนมีคุณภาพ ตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ก็จะกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้น และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านผลผลิตจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมาตรฐานระดับจังหวัด และมาตรฐานระดับชาติ ลักษณะการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว จะสอดคล้องกับแนวทางการควบคุมคุณภาพโดยใช้วงจรคุณภาพ (Quality Control : PDCA) ซึ่ง คูเม (Kume, อ้างถึงใน สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2541 : 39) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริง PDCA ซึ่งเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการบริหารคุณภาพนั้น มิใช่เพียงแค่การปรับแก้ผลลัพธ์ที่เบี่ยงเบนออกไปจากเกณฑ์มาตรฐานให้กลับมามีอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องการเท่านั้น แต่เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุงในแต่ละรอบของ PDCA อย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ และอย่างมีการวางแผน PDCA จึงมิใช่เพียงแค่ วงแหวนที่แบนราบ แต่เป็นขดลวดสปริงที่ม้วนไต่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในอนาคต เมื่อนำระบบการประกันคุณภาพภายในมาใช้ จะทำให้สถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ใช้อยู่กับที่หรือต่ำลง สถานศึกษาทุกโรงจึงมีโอกาที่จะพัฒนาไปสู่มาตรฐานการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกัน หากสถานศึกษาใดไม่มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการยกระดับคุณภาพมาตรฐานดังกล่าว ก็มีโอกาที่จะต้องยุบเลิกไปในที่สุด

2.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องมาจากการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา (Stakeholder) ทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษา และการให้ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในการจัดทำ ประชาพิจารณา หรือการประชุมผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวคือ ในมาตรา 8 (2) ได้กำหนดว่า การจัดการศึกษา ยึดหลักให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมและมาตรา 9 (6) กำหนดว่า การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคลากร ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรมหาชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ

และสถาบันสังคมอื่น (ราชกิจจานุเบกษา, 2542 : 6) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับกรมวิชาการ (2542 ข : 29) ที่ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ นอกเหนือจากผู้เรียน ผู้สอน และผู้บริหาร กล่าวคือ ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งบทบาทในการกำกับดูแล การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน กำกับดูแลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะผู้ปกครอง นักเรียนจะต้องเอาใจใส่บุตรหลานของตนและให้ความร่วมมือกับสถานศึกษามากขึ้น ในขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนยุทธวิธีการบริหาร คือ จะต้องลดบทบาทในการสั่งการ และเพิ่มบทบาทการบริหารแบบร่วมมือ จึงจะสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

2.1.4 จากผลการวิจัยพบว่า ในการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาจะต้องให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียน และสถานศึกษาจะต้องมีระบบบริหารจัดการเพื่อนำมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดขึ้นลงสู่การปฏิบัติ โดยมีแนวทางการบริหารจัดการ 2 รูปแบบคือ การยึดมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดขึ้นเป็นหลักแล้วจัดบุคลากรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และอีกรูปแบบหนึ่ง คือ ยึดภาระงานของสถานศึกษาเป็นหลัก แล้วกำหนดหน้าที่ว่า แต่ละกลุ่มงานของสถานศึกษารับผิดชอบมาตรฐานการศึกษาใดที่กำหนด มาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาได้กำหนดขึ้น อาจจะเป็นนโยบายคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้น จากผลการวิจัยที่ค้นพบ จึงสอดคล้องกับ สมศักดิ์ ศิลปประสิทธิ์ (2539 : 49) ที่ได้กล่าวถึง แนวทางการนำระบบ TQM ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน กล่าวคือ หลังจากที่องค์กรหรือหน่วยงานได้มีการกำหนดนโยบายด้านคุณภาพการศึกษาแล้ว จะต้องประกาศให้ทุกคนได้รับรู้ และเข้าใจตรงกัน จากนั้นก็มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนแต่ละฝ่ายรับผิดชอบ แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ โดยฝ่ายบริหารจัดสรรทรัพยากรให้พร้อมและเพียงพอ ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนจะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการที่ทำให้เกิดคุณภาพของการทำงาน มีการวางแผนเพื่อดำเนินการให้การปฏิบัติงานมีคุณภาพ จากแนวทาง ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มีการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียนไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ที่ผ่านมามาสถานศึกษามักประสบกับปัญหาการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือธรรมนูญโรงเรียนลงสู่การปฏิบัติ ดังนั้นจากผลการวิจัยที่ค้นพบผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับสถานศึกษาของตน

2.1.5 จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และปัจจุบัน ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับชุมชนค่อนข้างน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีญา รอดแก้ว (2529 , อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2531 : 9) ที่ได้ศึกษาความพยายามของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติงานด้านนี้ต่ำกว่าความคาดหวังหรือตั้งใจของตน และยังพบว่า ผู้บริหารที่คณวุฒิ วิทยวุฒิ และประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน ปฏิบัติงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมภณฑ์ จุนโท (2536 : 158) ที่ได้วิจัยเรื่องการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของผู้บริหารในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 อยู่ในระดับปานกลาง และได้มีการเสนอแนะว่า ถ้าหากโรงเรียนมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความสะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ฉะนั้นในอนาคต การคัดเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรมีการพิจารณาคัดเลือกอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะความมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา นอกเหนือจากความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการบริหารแล้ว เกี่ยวกับเรื่องนี้ ธีระวุฒิ ประทุมณพรัตน์ และคณะ (2530 : 121-122) ได้ชี้แนะว่า ผู้บริหารที่ทำงานในชุมชนอันเป็นชนบทพึงหาวิธีการเข้าถึงประชาชนหาความร่วมมือจากประชาชน เข้าใจประชาชน สร้างความรู้สึกกับประชาชนว่า โรงเรียนของเขา เขาควรสนับสนุนและร่วมมือพัฒนาร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมคณะครูในโรงเรียน ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หันมาให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ในที่สุด

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ในอนาคตสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะได้รับ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 2 ลักษณะ คือ (1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่กำหนดไว้ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีการตรวจสอบ 2 รูปแบบ คือ การตรวจสอบโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียน การตรวจสอบรูปแบบนี้ถือเป็นการประเมินตนเอง ส่วนการตรวจสอบอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นการตรวจสอบโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา (2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในแผนที่กำหนดไว้ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา แต่เป็นการตรวจสอบ

จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา โดยมีสาเหตุมาจากหลาย ๆ สาเหตุเช่น ผู้ปกครอง นักเรียนมีข้อสงสัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ก็สามารถขอรับฟังการชี้แจงจากสถานศึกษาหรือในกรณีที่ผู้ปกครองเห็นว่าบุตรหลานของตนไม่ได้รับความเป็นธรรมในสิทธิต่าง ๆ เช่น การจัดสรร โควต้าการเรียนต่อ หรือการจัดสรรทุนการศึกษา ผู้ปกครองก็มีสิทธิที่จะขอตรวจสอบการดำเนินการของสถานศึกษา ในเรื่องเหล่านี้ได้ และสถานศึกษาต้องถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะแสดงความรับผิดชอบ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาที่กรมวิชาการ (2542 ก : 3-4) ได้ให้แนวทางไว้ว่า การตรวจสอบทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานใน 2 ลักษณะ คือ (1) การตรวจสอบและทบทวนการดำเนินงานทั้งระบบด้วยตนเองของสถานศึกษาเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และรายงานผลสู่ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา และ (2) การตรวจสอบและทบทวนการศึกษาของสถานศึกษา โดยเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนและใช้เป็นมาตรฐานในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ พิณสุดา สิริธวัชศรี (2540 : 81-86) ที่ได้วิจัยเอกสารเรื่องการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยแลนด์ พบว่า ในระดับสถานศึกษาผู้ที่ทำหน้าที่ในการติดตามผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร โรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครู นักเรียน และผู้ปกครอง คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีหน้าที่ประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน ทำหน้าที่ประเมินการดำเนินงานของโรงเรียน โดยภาพรวม ประเมินประสิทธิภาพการทำงานของอาจารย์ใหญ่ ครู บุคลากร โรงเรียนว่าเป็นไปตามหลักสูตร ธรรมเนียมโรงเรียนและสัญญาหรือไม่ ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ติดตามประเมินผลครูและเจ้าหน้าที่ตามสัญญาจ้างงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และธรรมเนียมโรงเรียน ครูทำหน้าที่ติดตามประเมินผลอาจารย์ใหญ่ เพื่อนครูด้วยกันเอง การเรียนของเด็กนักเรียน นักเรียนจะติดตามประเมินผลการสอนของครู โดยการกำหนดเป้าหมายของการเรียนร่วมกับครู และสร้างแบบในการประเมินตนเองร่วมกับครู เกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนว่า ได้รับความรู้ตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้หรือไม่ ผลของการประเมินจะต้องสอดคล้องกับการประเมินของครู หากขาดสิ่งใดที่ครูยังไม่ให้ความรู้ไม่ครบ ก็จะทำการสอนให้ สำหรับผู้ปกครองติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน และผลการสอนของครู โดยศึกษาจากรายงานการดำเนินงานของโรงเรียน ประชุมร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครอง ถึงเป้าหมายการเรียนการสอน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนจากที่ได้รายงานให้ผู้ปกครองทราบ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ในอนาคตบุคลากรในสถานศึกษาจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานจากเดิมที่มีการตรวจสอบน้อย หรืออาจจะไม่มีเลย โดยเฉพาะการตรวจสอบตนเองมาเป็นการปฏิบัติงานที่ต้องมีความโปร่งใส ยอมรับผลการตรวจสอบ ต้องเปิดใจกว้าง

เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบ และจะต้องเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ดีที่มีต่อการตรวจสอบ มีการเปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครอง นักเรียน หรือประชาชนในชุมชน/ท้องถิ่น จะมีโอกาสได้รับรู้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษา การที่สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้เช่นนี้ ถือเป็น การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นแก่สังคมว่า ผู้จบการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด

2.3 การประเมินผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาจะต้องได้รับการประเมินคุณภาพภายในปีละ 1 ครั้ง เป็นการประเมินภาพรวมการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปีการศึกษา เพื่อนำผลการประเมินไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนของการควบคุมคุณภาพการศึกษา กลุ่มบุคคลที่ทำการประเมินประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนเขตพื้นที่การศึกษา ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนชุมชนภายในเขตพื้นที่การศึกษา การประเมินคุณภาพภายในเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาได้เตรียมความพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ผลจากการวิจัยมีความสอดคล้องกับแนวคิดในการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการใช้ดัชนีวัดผล (Key Performance Indicators) ซึ่งมีแนวคิดว่าการประเมินผลภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร เพื่อจะได้ทราบขีดความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อค้นพบปัญหาแต่เนิ่น ๆ จะได้แก้ไขได้ทัน เน้นปรัชญาการป้องกันเป็นการประเมินโดยผู้บริหาร บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเอง สอดคล้องกับการประเมินภายนอก มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การที่กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ประเมิน เนื่องจากการประเมินผลภายในเป็นเรื่องของผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะ และที่ต้องให้ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา (Stakeholder) ร่วมประเมิน เนื่องจากการบริหารตามหลักคุณภาพสากลนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมด้วย (<http://www.onec.go.th,2543> : 57-58)

ดังนั้นการที่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโอกาสได้ประเมินภาพรวมการดำเนินงานทุก 1 ปี จะทำให้สถานศึกษาทราบถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสามารถแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ หากไม่มีการประเมินดังกล่าว สถานศึกษาจะไม่สามารถทราบเลยว่ากำลังยืนอยู่ ณ จุดใด การประเมินคุณภาพภายในปีละ 1 ครั้ง นอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอกแล้ว ยังเป็นกลไกสำคัญในการเฝ้าระวังคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา กรณีที่สถานศึกษาได้ผ่านการรับรองคุณภาพมาตรฐานการศึกษาจากองค์กรภายนอกอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาเอกชน กรมสามัญศึกษา และทำให้ได้รูปแบบสำหรับการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี เพื่อให้มีการนำรูปแบบ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปสู่การปฏิบัติ จึงควรดำเนินการดังนี้

1.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรใน สังกัดเพื่อเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

1.2 การดำเนินงานในขั้นตอนควบคุมคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.2.1 สถานศึกษาควรพัฒนาบุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

1.2.2 สถานศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชน/ท้องถิ่นและผู้ ปกครองนักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในรูปแบบต่าง ๆ

1.2.3 เขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดมาตรการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการพัฒนาเข้า สู่มาตรฐานขั้นต่ำที่สถานศึกษากำหนด แล้วพัฒนาไปสู่มาตรฐาน ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับชาติ หรือระดับสากล

1.3 การดำเนินงานในขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.3.1 สถานศึกษาควรพัฒนาบุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การจัดทำเครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพ การศึกษา

1.3.2 สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบในการรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการ ศึกษาสู่สาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 เขตพื้นที่การศึกษา ควรมีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาอย่างชัดเจน และควรมีการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงานดังกล่าวให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา

1.4 การดำเนินงานในขั้นตอนการประเมินคุณภาพการศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.4.1 เครื่องมือในการประเมินคุณภาพการศึกษาควรมาจากความร่วมมือของทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนจากเขตพื้นที่การศึกษา และผู้แทนจากชุมชน/ท้องถิ่นภายในเขตพื้นที่การศึกษา

1.4.2 เขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกกลุ่มบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา

1.4.3 สถานศึกษาควรนำผลจากการประเมินคุณภาพศึกษามาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อยของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

สำหรับการวิจัยในอนาคตผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบว่า การดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษา มีการดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันในบางขั้นตอน ดังนั้น เพื่อจะได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาดังกล่าว จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมสามัญศึกษาในจังหวัดปัตตานี เพื่อเตรียมความพร้อมแก่สถานศึกษา ในการที่จะนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาใช้

2.2 ควรศึกษาวิจัยความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการทางการศึกษาเพื่อจะได้ข้อมูลไปใช้ในการกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

2.3 ควรศึกษาวิจัยบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานตามนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.4 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่เป็นรูปแบบในการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น เพื่อให้รูปแบบที่ได้จากการค้นพบครั้งนี้ นำไปสู่การปฏิบัติจริง ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน